

NB. De Peetralt-schilder THEODORUS BOHRES maakt aan het geëerd Publiek bekend, dat hy zich thans wederom in Groningen bevindt en zich alsdars enigen tyd zal ophouden. Hy POURTRAITEERT in het Crayon (Levensgroot) voor 3 Gulden, en in Olieverf naar 120. Ofschoon de prijs gering is, vleit hy zich echter, dat zyn Kunstwerk de proef kan doorstaan, en neemt zalks aan goed of geen geld. — Dezelve is gelogeed by den Kastelein N. DE MULDER, Logementhouder in de Heere-straat, in het Wapen van Amsterdams, lett. U. no. 2. KNYDINGA. VOOE DE ESKIERE.

De portretschilder Theodorus Bohres en zijn relatie met Helden

Joep Haffmans

Van de portrettist Theodorus Bohres zijn maar weinig biografische gegevens bekend. Het belangrijkste Nederlandse kunstenaarslexicon, dat van Pieter Scheen, geeft niet meer dan vijf regels informatie over deze kunstenaar. Hierin staat te lezen dat hij waarschijnlijk rond 1785 in Duitsland is geboren en in 1833 in Nederland overleed.

Toch moet Bohres tijdens zijn leven een flinke bekendheid en een goede reputatie hebben gehad, gezien het grote oeuvre dat hij achterliet en de vooraanstaande families die hem opdrachten verstrekten. Hij portretteerde veel personen van adellijke komaf en hoge functionarissen. Ook in Limburg was hij actief als portrettekenaar. Hij maakte bijvoorbeeld portretten van een aantal personen met een duidelijke verbinding met Helden. Daarover gaat dit artikel. Het is niet bekend of hij als tekenaar ook in Helden zelf actief is geweest.

Mond-tot-mondreclame

Bohres was een rondtrekkend portretschilder. Zijn werkwijze moet erop neergekomen zijn dat hij te voet of per postkoets van plaats naar plaats reisde, waarbij hij enige elementaire attributen, zoals tekenpapier en gekleurd krijt, met zich mee torste. Soms door aankondigingen in kranten, maar meestal door mond-tot-mondreclame maakte hij bekend waar hij zitting nam. En dan mochten zijn klanten zich melden, van wie hij vervolgens een flatteus, maar toch nauwkeurig portret maakte. Een voorbeeld van een advertentie valt te lezen in de *Groninger Courant* van 4 februari 1820. Er blijkt uit dat het maken van een pastelportret acht gulden kostte. Dat was geen weggevertje, in een tijd dat het loon van een arbeider meestal nog geen gulden per dag bedroeg.

Ruim 250 portretten

Bohres was enige tijd woonachtig in Elten, nu gelegen vlak over de Duitse grens bij Lobith. Daar werd in 1810 een zoon in

het doopregister ingeschreven, van wie de moeder Catharina Schreurs heette. Rond 1815 heeft hij waarschijnlijk in Groningen gewoond. Daar heeft hij ook zijn grootste productie gehad. In de op het internet doorzoekbare database van de Rijksdienst voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) zijn ruim 250 portretten van de hand van Bohres opgeslagen. Het overgrote deel daarvan stelt personen voor uit de stad of de provincie Groningen. Een ander deel van de door Bohres geportretteerden komt uit het oostelijk deel van Gelderland. Ook in een klein stuk van Brabant was hij actief, bijvoorbeeld in de plaatsen Grave, Maashees, Cuyck en Boxmeer, evenals in een aantal plaatsen die vlak over de Duitse grens liggen, zoals Kevelaar, Aldekerk en Straelen. In de provincie Limburg heeft Bohres eveneens een aantal personen geportretteerd.

Limburgse plaatsen waarvan met zekerheid bekend is dat Theodorus Bohres er inwoners van heeft vastgelegd zijn Geysteren, Arcen, Horst, Venlo, Baarlo, Roermond en Maastricht. In Horst maakte hij portretten van enkele notabele Horstenaren. Hierbij was er een van Theodoor Driessen, die in 1788 in Helden werd geboren en in 1811 tot hoofd der school van Horst werd benoemd. Tot zijn overlijden in 1842 bekleedde Driessen deze functie, daarbij later geassisteerd door twee zonen. Het portret van Driessen bevindt zich thans in de collectie van het Limburgs Museum in Venlo.

Periode Horst

In Horst waren ook woonachtig Jan Alexander Haffmans (1795-1851), stamvader van de Heldense familie Haffmans en zijn gezin. Haffmans was griffier van het Horster Kantongerecht en enige tijd schepen van Horst. Hij was in goeden doen want hij bezat nogal wat onroerend goed. In 1820 trouwde hij met Dorothea Verblackt (1795-1876), een dochter van de gemeentesecretaris van Venray.

Vervolg zie pagina 22.

Theodoor Driessen (1788-1842), schoolhoofd in Horst.

Jan Alexander Haffmans (1795-1851), stamvader van de Heldense familie Haffmans.

Dorothea Haffmans-Verblackt (1795-1876)

Cunera Haffmans-Lambotte (1754-1846)

Leonardus de Koning (1798-1868), stichter van Huize Koningslust.

Cornelia Bovens - De Koning (1805-1888)

Bohres maakte in 1824 in Horst hun portretten, evenals het portret van Jan Alexanders moeder, Cunera Haffmans-Lambotte (1754-1846). De oude dame woonde op het kasteel Ooijen vlak bij Broekhuizenvorst, dat ze in haar bezit had gekregen via haar adellijke oom Freiherr Peter Heinrich von Coninx (1746-1814). Na hun dood kwamen deze portretten in Helden terecht bij de oudste zoon van het echtpaar, Alphons Haffmans (1821-1895), de eerste notaris Haffmans in Helden. Alphons was in 1851 in Helden komen wonen en had daar de voormalige woning van Petrus de Koning aan de Pool gekocht, die hij omdoopte in 'Villa Maria'. De drie portretten (oorspronkelijk vier, want volgens de overlevering moet er ook nog een afbeelding van Cunera's echtgenoot, Jan Arnold Antoon Haffmans, zijn geweest) zijn sindsdien steeds van oudste zoon op oudste zoon vererfd en hebben bijna anderhalve eeuw in Helden gehangen. Op dit moment bevinden ze zich in Utrecht, bij de schrijver van dit artikel.

Ook de familie De Koning uit Helden was een belangrijk opdrachtgever voor Bohres. Petrus de Koning had zich in 1792 in Helden gevestigd (zie *De Moennik*, nr 45, juli 2012). Tenminste drie kinderen van De Koning werden door Bohres vereeuwigd: Leonardus, Cornelia en Theodora. Van beide dochters vereeuwigde Bohres ook de echtgenoten.

Leonardus de Koning (1798-1868) werd priester. Hij werd eerst kapelaan te Horst en later pastoor te Geysteren. In 1822 en in 1823 sloot hij in Helden de kerkelijke huwelijken van zijn zusters Theodora en Cornelia. Hij was ook de stichter van Huize 'Koningslust' op het ouderlijk erfgoed te Helden. Zijn portret door Bohres is alleen bekend van een oude zwart-witfoto. De huidige verblijfplaats is onbekend.

Theodora de Koning (1800-1878) werd in Helden geboren als achtste kind van Petrus. Zij trouwde in 1822 te Helden met Gerardus de Rijk (1795-1875) uit Tegelen, die steenfabrikant en ook enige tijd burgemeester van die plaats was. De Rijk was ook politiek actief. Hoewel hij in 1849 zijn benoeming tot Eerste Kamerlid aannam en zijn geloofsbrieven onmiddellijk inzond, liet hij zich niet direct beëdigen. Hij had sympathie voor de beweging die pleitte voor aansluiting van Limburg bij de Duitse Bond. Toen bleek dat dit pleidooi vruchteloos was, legde hij alsnog de eed af. Hij was in zijn tijd een van de hoogst aangeslagenen in de belastingen van de provincie Limburg. Het

echtpaar werd in 1824 door Bohres geportretteerd. De manier waarop Theodora is afgebeeld drukt een duidelijke welstand uit. Ze ziet er weldoeruoerd uit, draagt een gouden borstkruis met diamanten, een volumineus parelcollier en zware oorbellen. Ook draagt ze een gouden sierketting met daaraan een zogenaamd memoriesieraad dat een haarlok bevat. Die is vrijwel zeker van haar vader Petrus, die drie jaar daarvoor overleden was. Deze portretten doken kortgeleden op een veiling in Hilversum op. Ze bevinden zich thans in de collectie van het Limburgs Museum in Venlo.

Ook Cornelia de Koning (1805-1888), het jongere zusje van Theodora, had een goede partij gevonden. Zij trouwde op haar achttiende met Carolus Jacobus (Carel) Bovens uit Maashees. Het huwelijk vond in Helden plaats op 7 september 1823. Drie maanden later werd het jonge paar getekend door Bohres. Carel Bovens (1800-1888) was een welgesteld man. Hij was reder op de Maas en bevrachtte schepen die op Luik voeren. Bovendien had hij een aanzienlijk grondbezit in een groot deel van de provincie Limburg. In Helden bezat hij de hoeve Dekeshorst en was hij de naamgever van Bovensbos. De portretten van Cornelia en Carel bevinden zich bij een nazaat van dit echtpaar in Ahaus, Duitsland. In diens collectie bevinden zich ook de portretten van Petrus de Koning en zijn echtgenote, die eerder in *De Moennik* (nr. 46, november 2012) werden afgebeeld, maar niet door Bohres werden vervaardigd.

Netwerken

De eerdergenoemde mond-tot-mondreclame waarvan Bohres het moest hebben zal zeker voor klandizie van de vooraanstaande Limburgse families hebben gezorgd, die zowel zakelijk, politiek als door familiebanden veel met elkaar te maken hadden. Onderwijzer Driessen had de kinderen van Haffmans in de klas. Jan Alexander Haffmans bezat kasteel Ooijen in Broekhuizenvorst, Carel Bovens was de eigenaar van Kasteel Broekhuizen, twee kilometer verderop. Notaris Alphons Haffmans kocht later zijn huis in Helden van de erven De Koning. De broer van zijn echtgenote Theresia Bernegau was getrouwd met een dochter van Carel Bovens. Ook al bestonden Facebook en LinkedIn toen nog niet, sociale netwerken waren er wel degelijk.

Met dank aan:
Het Limburgs Museum, Venlo en Familie Braun, Ahaus

Theodora de Rijk - De Koning (1800-1878)

Gerardus de Rijk (1795-1875) steenfabrikant te Tegelen, streefde naar de aansluiting van Limburg bij de Duitse Bond.

Carel Bovens (1800-1888), de naamgever van Bovensbos.